

تقریر درس خارج فقه نظام خانواده آیت الله اراکی دامت برکته

مقرر	حجت الاسلام محمدعلی زحمت کش	جلسه	۱۵	تاریخ	۱۴۰۰/۱۱/۰۶
عنوان ۱	فصل اول: کلیات احکام ازدواج				
عنوان ۲	مطلب پنجم: شروط وجوب نکاح یا انکاح				
عنوان ۳	شرط کفویت				
عنوان ۴	اموری که موجب سلب کفویت می شود				
عنوان ۵	کفر				
عنوان ۶	ازدواج با مخالف مذهب				

در مسأله پنجم از مسائل مربوط به کفویت بودیم که بحث در ازدواج زن مؤمنه با مرد مخالف است که گفتیم چهار بحث در اینجا وجود دارد. بحث اول در اصل اینکه آیا جایز است مسلمان شیعه، با غیر شیعه ازدواج کند یا خیر؟ بحث دوم این است که مسلماً ازدواج با ناصبی و خارجی حرام است. سوم اینکه حرمت ازدواج با ناصبی زمانی است که او اعلان به نصب کند؛ اما اگر اخفای نصب کند، ازدواج با او اشکالی ندارد؛ و بحث چهارم در صورت اعلان نصب، اگر تقیه ایجاب کند، ازدواج با او اشکال ندارد.

اما بحث اول در اصل اینکه آیا در ازدواج شرط است که شیعه باشد یا خیر؟ ادله فراوانی وجود دارد که می توان از آنها استفاده نمود که شیعه، می تواند با غیر شیعه ازدواج کند.

دلیل اول از این ادله، روایاتی است که ما مضمون «المسلم کفو المسلمة» آمده است که معنای اینکه کفو هستند این است که می توانند با یکدیگر ازدواج کنند؛ مثل صحیحۀ ابی حمزه ثمالی از ابی جعفر علیه السلام در ضمن حدیثی که فرمود: «الْمُسْلِمُ كُفُو الْمُسْلِمَةِ»؛ که در ضمن داستان جویبر و دلفا است که در گذشته داستان آن را نقل کردیم که حضرت نقل می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله به پدر دلفا چنین فرمود:

«يَا زِيَادُ جَوْبِرٌ مُّؤْمِنٌ وَالْمُؤْمِنُ كُفُو الْمُؤْمِنَةِ وَالْمُسْلِمُ كُفُو الْمُسْلِمَةِ فَزَوِّجْهُ يَا زِيَادُ وَلَا تَرْغَبْ عَنْهُ»؛

این «المسلم، کفو المسلمة»، با توجه به اینکه عطف بر مؤمن نیز شده است، ظهور در مطلق مسلم دارد؛ یعنی کسی که شهادتین را بگوید.

روایت دیگر داستان ازدواج امام سجاد علیه السلام که - به اختلاف روایات - ظاهراً حضرت سجاد با کنیز حضرت علی اکبر ازدواج کرده است و این موجب آن شد که عبدالملک مروان، به خشم آمد و از شام برای امام نامه فرستاد که این چه کاری بود انجام دادی، تو شأنت برتر است، تو نجیب زاده و قرشی هستی، چرا با یک کنیز آزاد شده ازدواج کردی؟ که حضرت در جواب او فرمود:

«قَدْ رَفَعَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ الْخَسِيسَةَ وَتَمَّمَ بِهِ النَّقِيسَةَ وَأَذْهَبَ بِهِ اللَّؤْمُ فَلَا لُؤْمَ عَلَى امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِنَّمَا اللَّؤْمُ لُؤْمُ الْجَاهِلِيَّةِ وَالسَّلَامُ»؛^۱

مسلمان با مسلمان، می تواند ازدواج کند و اینکه خیال می کنی من با کنیز آزاد شده ای ازدواج کردم، موجب پستی من بشود، چنین نیست؛ بلکه پستی اگر هست، پستی جاهلی است و الا در اسلام و مسلمانی پستی نیست. در این باب ۲۷ روایات متعددی وجود دارد که با همین مضمون است؛ اما دروایت چهارم چنین آمده که این کنیزی که حضرت با او ازدواج کرده، کنیز امام حسن علیه السلام بوده است که ما گفته ایم جمع بین این روایات چنین است که شاید ابتدا کنیز امام حسن علیه السلام بوده است و بعد حضرت علی اکبر علیه السلام او را اختیار کرده و بعد از شهادت حضرت علی اکبر علیه السلام، حضرت سجاد علیه السلام با او ازدواج کرده است که در روایت آمده است عبدالملک برای امام چنین نوشت و امام را سرزنش کرد که تو شوهر کنیزها شده ای:

عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ يَزِيدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ علیه السلام تَزَوَّجَ سُرْيَةً كَانَتْ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ علیه السلام؛ فَبَلَغَ ذَلِكَ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ فِي ذَلِكَ كِتَاباً إِنَّكَ صِرْتَ بَعْلُ الْإِمَاءِ فَكَتَبَ إِلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ علیه السلام، أَنَّ اللَّهَ رَفَعَ بِالْإِسْلَامِ الْخَسِيسَةَ وَتَمَّمَ بِهِ النَّاقِصَةَ وَأَكْرَمَ بِهِ مِنَ اللَّؤْمِ فَلَا لُؤْمَ عَلَى مُسْلِمٍ إِنَّمَا اللَّؤْمُ لُؤْمُ الْجَاهِلِيَّةِ؛ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله أَنْكَحَ عَبْدَهُ وَنَكَحَ أُمَّتَهُ»؛^۲

که حضرت می فرماید رسول الله نیز با امه خود ازدواج نمود مانند صفیه که کنیز رسول الله بود و حضرت با او ازدواج نمود. روایات دیگر نیز در این باب به همین مضمون وجود دارد که تکرار نمی کنیم. روایت دیگر که در خصوص این مورد وارد شده، صحیحه عبدالله بن سنان است:

بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُؤَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: «سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام بِمَ يَكُونُ الرَّجُلُ مُسْلِمًا تَحِلُّ مُنَاكَحَتُهُ وَ مُوَارَثَتُهُ وَ بِمَ يَحْزُمُ دَمُهُ؟ قَالَ: يَحْزُمُ دَمُهُ بِالْإِسْلَامِ إِذَا ظَهَرَ وَ تَحِلُّ مُنَاكَحَتُهُ وَ مُوَارَثَتُهُ»؛^۳

و شکی نیست که اسلام، با شهادتین حاصل می شود و در روایات دیگر آمده است.

۱. هماف، باب ۲۷، ح ۲.

۲. همان؛ ح ۴.

۳. همان، ابواب ما یحرم بالکفر، باب ۱۰، ح ۱۷.

همچنین ازدواج رسول اکرم صلی الله علیه و آله با عایشه و حفصه و ازدواج حضرت امام مجتبی علیه السلام جعده و ازدواج امام جواد علیه السلام با ام الفضل از شواهد این مطلب بدانیم.

این ادله مربوط به بحث اول که مسلمان می تواند با مسلمان دیگر ازدواج کند، ولو اینکه در مذهب مخالف باشند؛ لکن از این قاعده، ناصبی و خارجی استثناء شده است که نه می شود به آنها دختر دارد و نه می شود از آنها دختر گرفت که این بحث دوم ماست.

روایات متعددی در این زمینه وارد شده است؛ از جمله روایات فضیل بن یسار که چند روایت است که همه به فضیل منتهی می شود که ما یک نمونه از آن را می خوانیم:

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ
فُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: «لَا يَتَزَوَّجُ النَّاصِبَةُ الْمَعْرُوفَةُ بِذَلِكَ»؛

از نظر سند، درباره فضیل بن صالح حرف وجود دارد. اما سند روایت دوم از همین باب، صحیح است:

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَبِيعٍ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي
عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: «قَالَ لَهُ الْفُضَيْلُ: أَرَوْجُ النَّاصِبِ؟ قَالَ لَا وَلَا كَرَامَةٍ؛ قُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَقُولُ لَكَ هَذَا وَلَوْ جَاعَنِي
بَيْتٌ مَلَأَنَ دَرَاهِمَ مَا فَعَلْتُ»^۱؛

فضیل می فرماید من این سوال که از شما می پرسم، اگر خانه ای از دراهم هم به عنوان مهریه بیاورند این کار را نمی کنم و می خواهم حکم آن را بدانم.

و صلّی الله علی محمد و آله الطّاهرين

۱. همان، ح ۱.

۲. همان؛ ح ۲.